

Joen SYVE –seminaari 12.-13.9.2008

Kasvatuskulttuurin muutos kuri- ja kuuliaisuuskulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin

Merja Korhonen

Joensuun yliopisto, psykologian laitos

Lasten kasvatuksen tilaa on viime vuosina arvailtu ja arvosteltu melkein väsymykseen asti. Erityinen epäily ja huoli on kohdistunut kotikasvatukseen ja vanhemmuuden tilaan. Lasten huostaanottoja ja nuorten mielenterveysongelmia koskevien tilastojen valossa huolestuneisuutta on syytä pitää aiheellisena. Myös opettajien ja muiden ammattikasvattajien havainnot kertovat lasten levottomuudesta ja epäröivän kasvatuksen lisääntymisestä: vanhemmat eivät tunnu osaavan tai jaksavan laittaa lapsille rajoja. Vanhemman polven ihmiset kyselevät hämillään, miten ”niin luonnollinen asia” kuin lasten kasvatusta on voinut käydä niin kovin vaikeaksi ja vaativaksi. “On kodinkoneet ja vauvojen unikoulut, eikä silti olla tyytyväisiä!” (ks. Järvinen & Kolbe 2002 teoksessa *Onks’ ketään kotona*). Ongelmien taustalla nähdään usein lapsuuden loppu ja vanhemmuuden heikkeneminen. Toisaalta on huomautettu aiheellisesti, että monissa perheissä lapsista pidetään nykyisin huolta sellaisella rakkaudella ja antaumuksella, mihin aikaisemmilla sukupolvilla ei ole ollut edes mahdollisuuksia. Huolestuneisuutta on kevennetty myös toteamalla, että lasten pahoinvoinnin kasvu perustuu osin ongelmien aiempaa herkempään havaitsemiseen.

Eri suuntiin menevistä tilannearvioista ja tulkinnoista huolimatta kukaan ei tunnu kiistävän kasvatuskulttuurin muutosta. Omissa tutkimuksissani olen luonnehtinut muutosta lyhyesti siirtymänä *tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin* (Korhonen 1999, 2002, 2006). Sukupolvien välinen hierarkia on purkautunut ja aikuiset ovat menettäneet ylemmyytensä. Moni äiti ja isä taiteilee

parhaansa mukaan vanhemmuuden ristiaallokossa pyrkien löytämään oman tapansa toimia perheen arjessa. Eivätkä opettajatkaan – pedagogisesta koulutuksesta huolimatta - pääse helpolla. Aika haastaa kasvatuksen ammattilaiset uudenlaiseen vuorovaikutukseen vanhempien kanssa.

Luennossa tarkastellaan kasvatuksen ehtojen muutosta. Lähestyn kysymystä sukupolvinäkökulmasta, jolloin huomio kiinnittyy lapsuuden ja aikuisuuden välisten suhteiden uudelleen järjestymiseen ja noita suhteita raamittaviin yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Kasvatuskulttuurin muutoksessa on kyse ennen muuta perhe- ja kasvatussuhteista, mutta myös laajemmin ikäryhmäjakojen uudelleen järjestymisestä yhteiskunnan eri tasoilla ja instituutioissa. Jäsennän muutosta sukupolvisopimuksen käsitteen avulla. *Sukupolvisopimuksella* tarkoitan tietynä aikana ja tietyssä kulttuurissa vallitsevaa käsitystä siitä, *miten aikuisten ja lasten tulee - tai kuinka he voivat - käyttäytyä toisiaan kohtaan*. Kysyn myös, mistä syntyy aikuisuuden arvovalta?